

Broj LXIV / 2020
Bilten o procesu pregovora
o pristupanju Srbije Evropskoj uniji

POKRETAČI PROMENA: BORBA ZA BOLJE DRUŠTVO

TEMA BROJA STR. 3–4

U FOKUSU STR. 5–6

Umetnost u javnom prostoru kao mehanizam podsticanja zajedništva

KOLUMNA STR. 7–8

O odbrani reka Stare planine: Ljudi koji čine razliku

AKTUELNO STR. 9–10

Prijatelji dece Srbije: Zakon se čeka

PREDSTAVLJAMO STR. 11–12

Move. Link. Engage: Forum za razmenu mišljenja

PREGLED NAJVAŽNIJIH DOGAĐAJA

- 2. septembar** **Počela primena Zakona o sprečavanju korupcije**
Ministarstvo pravde objavilo je da je počela primena Zakona o sprečavanju korupcije koji je usaglašen s preporukama država za borbu protiv korupcije Saveta Evrope – GREKO. Donošenje ovog Zakona predviđeno je Nacionalnom strategijom za borbu protiv korupcije za period 2013–2018. godine, njenog Akcionog plana, kao i Akcionog plana za Poglavlje 23 – pravosuđe i ljudska prava. [Više...](#)
- 8. septembar** **Predsednica Evropske komisije predložila je Mejred Mekginis za novu komesarku**
Predsednica Evropske komisije Ursula fon der Lajen predložila je da Irkinja Mejred Mekginis (Maireád McGuinness) bude evropska komesarka za finansijske usluge, a da potpredsednik Evropske komisije Valdis Dombrovskis preuzme portfelj donedavnog komesara za trgovinu Fila Hogana. [Više...](#)
- 8. septembar** **EU obezbedila 2,4 miliona evra pomoći za medije u Srbiji**
Evropska unija će pomoći medijima u Srbiji da se izbore s posledicama pandemije Covid-19 sa 2,4 miliona evra bespovratnih sredstava, tokom naredne tri godine. Podrška je namenjena prevashodno malim, lokalnim medijima s nezavisnom uređivačkom politikom. [Više...](#)
- 10. septembar** **Iz budžetske podrške EU 18 miliona evra za posledice Covid-19**
Ministarka za evropske integracije i Nacionalni IPA koordinator Jadranka Joksimović potpisala je izmene i dopune Finansijskog sporazuma o budžetskoj pomoći EU za reformu javne uprave, kojim će biti omogućeno da se neutrošena sredstva od 18 miliona evra opredele za prevazilaženje socio-ekonomskih posledica krize izazvane pandemijom COVID-19. [Više...](#)
- 16. septembar** **Predsednica Evropske komisije održala svoj prvi govor o stanju Unije**
U svom prvom govoru o stanju Unije, predsednica Evropske komisije Ursula fon der Lajen istakla je da EU mora asertivnije da reaguje na događaje u svetu i da produbi odnose sa svojim prijateljima i saveznicima, ali i da je budućnost celog Zapadnog Balkana u Uniji. [Više...](#)

IMPRESUM

Izdavač: Beogradska otvorena škola (BOŠ)
Bulevar oslobođenja 177, 11000 Beograd, Srbija
www.bos.rs

Urednici: Jelena Babić Barnes, Vladimir M. Pavlović, Jelena Jorgačević, Tamara Arsić

Autori: Milica Škiljević, Tamara Marković, Dragana Božinović, Iva Eraković, Bojana Džulović

Lektura: Marijana Milošević

Beogradska otvorena škola objavljuje elektronski bilten „Progovori o pregovorima“. Za stavove i informacije u autorskim tekstovima i intervjuima odgovorni su sami autori, odnosno intervjuisane osobe.

Pokretači promena

BORBA ZA BOLJE DRUŠTVO

Bez aktivnog učešća građana i civilnog društva u prepoznavanju i rešavanju problema u zajednici nema napretka. Javno zagovaranje omogućava organizovanim građanima da dođu do željenih promena, utiču na nosioce vlasti/ili donosiocel odluka i pritom pridobijaju širu podršku. Međutim, mnogobrojne aktivnosti organizacija i građana često ostaju nepriznate i nedovoljno vidljive za veliki deo javnosti. Vođeni time, pokrenuli smo inicijativu za dodelu godišnjih nagrada za aktivne građane, kojom želimo da slavimo dobro u zajednici.

Javno zagovaranje, kao organizovani politički proces, omogućava zainteresovanim građanima da koriste svoja prava i jednako učestvuju u procesu donošenja odluka na svim nivoima, a s krajnjim ciljem uticaja na pozitivne promene u društvu.

Beogradska otvorena škola je novembra 2018. godine, zahvaljujući podršci Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID), započela projekat „Aktivni građani: bolje društvo – zagovaranjem ka saradnji i demokratskom razvoju“. U partnerstvu sa Beogradskim fondom za političku izuzetnost i Balkanskom istraživačkom mrežom Srbija, otpočeli smo rad na inoviranju pristupa javnom zagovaranju. Naša inicijativa „Aktivni građani: bolje društvo“ ima cilj da doprinese jačanju demokratskog društva u Srbiji, utemeljenog na kulturi učešća građana u političkom procesu i doslednoj demokratskoj praksi.

Da bismo promovisali partnerstvo i solidarnost, želimo da istaknemo one koji su doprineli da do promena i boljitka dođe. Želimo da prepoznamo i imenujemo one izuzetne i izvanredne koji zaista čine razliku u današnjem svetu. Želimo da slavimo pojedince čiji je nesebični doprinos pokrenuo promene, one ko su neprestano išli iznad horizonta uobičajenih očekivanja, koji su istrajavali, podizali standarde i služili kao primer.

Rad u korist zajednice

Na koji način smo uključili građane u procese javnog zagovaranja?

Vratili smo se direktnom radu s lokalnim organizacijama civilnog društva i zajednički unapređujemo građanske inicijative i poboljšavamo njihove kampanje. Uporedo, testiramo pristupe i načine na koje možemo predstaviti građanima dobre ideje, kao

Izvor: BOŠ arhiva

i kako da ih motivišemo da stanu uz nas u našoj borbi za bolje društvo.

Bez aktivnog učešća građana i civilnog društva u prepoznavanju i rešavanju problema u zajednici nema napretka. Javno zagovaranje omogućava organizovanim građanima da dođu do željenih promena, utiču na nosioce vlasti/ili donosiocel odluka i pritom pridobijaju širu podršku. Međutim, mnogobrojne aktivnosti organizacija i građana često ostaju nepriznate i nedovoljno vidljive za veliki deo javnosti.

Vođeni time, pokrenuli smo inicijativu za dodelu godišnjih nagrada za aktivne građane – Pokretači promena, koja slavi motivisane građane koji istrajavaju u svojim naporima da poboljšaju kako svoj tako i živote svojih sugrađana.

Ovom nagradom želimo da slavimo dobro u zajednici.

Na osnovu prethodnih dostignuća i naše vizije boljeg društva, zasnovanog na slobodi, znanju i inovacijama, želimo da prepoznamo uspešne inicijative, one koje su značajno doprinele razvoju lokalnih zajednica ili donele promene na nacionalnom nivou.

Cilj nagrade je da oda priznanje, pruži finansijsku podršku, prepozna i usmeri pažnju na organizacije civilnog društva i neformalne grupe koje nastoje da svoje zajednice učine boljim.

U godini prepunoj izazova, želimo da pronađemo primere uspešne saradnje između javnih vlasti i organizacija, dodemo do inicijativa koje su angažovale i uspešno okupile građane, ali i vidimo nove načine za rešavanje starih problema u lokalnim zajednicama.

Da bismo promovisali partnerstvo i solidarnost, želimo da istaknemo one koji su doprineli da do promena i boljitka dođe. Želimo da prepoznamo i imenujemo one izuzetne i izvanredne koji zaista čine razliku u današnjem svetu. Želimo da slavimo pojedince čiji

je nesebični doprinos pokrenuo promene, one pojedince koji su neprestano išli iznad horizonta uobičajenih očekivanja, koji su istrajavali, podizali standarde i služili kao primer.

Takođe, želimo da imenujemo i predstavnike poslovne zajednice koji ne učestvuju direktno u zagovaračkim procesima, ali svojim doprinosom poboljšavaju standarde u ovom procesu, pokazujući izuzetnu posvećenost i podršku onima koji zagovaraju.

Nagrađeni u 2019

U prethodnoj godini imali smo priliku da prepoznamo, istaknemo i nagradimo aktivne građane koji su zaista svojim naporima gradili bolje društvo za sve nas.

Kako javno zagovaranje podrazumeva niz akcija usmerenih ka donosiocima odluka, u kategoriji Saradnjom do promene smo želeli da istaknemo primer dobre prakse i uspešne saradnje između javnih vlasti i organizacija. U 2019. godini je to bila inicijativa „Zajedno za pristupačnost“ Odbora za ljudska prava iz Niša.

Pokretači promena – Prvi glas građana namenjena je organizaciji civilnog društva koja je kroz svoje aktivnosti javnog zagovaranja obezbedila podršku velikog broja građana koji su postali nosioci poruke kampanje, a u 2019. godini to je inicijativa „Ne za MHE“ Saveza mesnih zajednica Stare planine.

Nagrada Pohod na aktivizam namenjena je neformalnoj grupi, odnosno uspešnoj aktivističkoj inicijativi koja je, kroz rešavanje lokalnog, regionalnog ili nacionalnog problema od javnog značaja uspešno aktivirala veliki broj građana, što je inicijativa „Festival umetnosti na ulici Rekonstrukcija“.

Istakli smo i naše Pokretače promena na lokalnom nivou i nacionalnom nivou.

Nagradu za pokretače promena na nacionalnom nivou za inicijativu „Deca i mediji – Sprečimo zloupotrebu dece u medijske i političke svrhe organizacijama“ dobile su organizacije Prijatelji dece Srbije i Mreža organizacija za decu Srbije. Nagrada za pokretače promena na lokalnom nivou za inicijativu „Zajedno smo jači“ pripala je organizacijama Žene juga i Udruženju žena Lav.

Zahvalnice za poseban doprinos izgradnji demokratskog društva dodeljene su i grupi „Izađi“ za doprinos razvoju tolerancije u društvu i to za organizaciju prvog novosadskog Prajda, grupi „Inđijativa“ za inicijativu „građanIN“ za doprinos mladih razvoju lokalne zajednice, ekološkom pokretu „Okvir života“ za inovativnost i „Niškoj urbanoj gerili“ za kreativnost.

Ove nagrade i zahvalnice namenjene su isticanju najinspirativnijih i najuspešnijih kampanja javnog zagovaranja i podsticanju drugih da rade na pozitivnim promenama u svojoj zajednici.

Sigurni smo da među vama prepoznajete pokretače promena, inicijative koje su postigle promenu u vašoj zajednici, i pozivamo vas da ih nominujete putem sajta: www.javnozagovaranje.bos.rs

*Milica Škiljević,
Beogradska otvorena škola*

Esej

UMETNOST U JAVNOM PROSTORU KAO MEHANIZAM PODSTICANJA ZAJEDNIŠTVA

Javni prostor ne treba posmatrati kao nešto što je dato, kao prostor opšte namene¹ per se, već pre kao prostor koji treba iznova osvajati. Jedan od načina za njegovo osvajanje mogu biti alternativne umetničke prakse², pozicionirane tako da imaju emancipatorski i integrativni potencijal. Baš takve prakse mogu uticati na povezanost zajednice, na stvaranje kapaciteta za njeno udruženo delovanje, koje nadalje pruža mogućnost za širi građanski aktivizam.

Posmatrajući aktuelne urbanističke promene u Beogradu, s posebnim osvrtom na rekonstruisanje i renoviranje pojedinih javnih prostora, kao i na formiranje onih koji prate izgradnju novih stambenih i poslovnih blokova, vidljiva je promena percepcije

1 Dejvid Harvi u knjizi „Pobunjeni gradovi“ pravi razliku između različitih opštih dobara, odnosno javnih prostora, koji mogu biti korišćeni za različite javne namene (poput prostora za parking, npr.), ali to ne znači da oni služe opštoj nameni.

2 Ovde konstrukt alternativnih umetničkih praksi izvodimo iz jednog viđenja aktivizma Miška Šuvakovića iz „Umetnosti i politike“ (Službeni glasnik, Beograd, 2012), kojim se „problematizuje (kritički preispituje, provocira ili subvertira) hijerarhijski poredak društva, tj. poredak aparata moći“, koji on u tom slučaju vidi kao „praksu alternative“ (str. 281).

korišćenja ove vrste prostora u odnosu na nekadašnje politike (ovde pre svega upoređujemo današnji trenutak s jugoslovenskim periodom). Ono što je uočljivo u novim i obnovljenim prostorima, vidljivo je i u susedstvima koja imaju javne prostore koji su nekada bili „mesta“ – nasuprot pomenutim impersonalnim prostorima koja teoretičar Mark Ože naziva „nemestima“, a sada se ne koriste ili su (zlo)upotrebljeni za druge javne (velike površine za parking automobila, npr.) i privatne potrebe (bespravni objekti za skladištenje i slično). Žiteljke i žitelji ovih delova grada se sreću samo slučajno i u prolazu u prostorima koje dele, često se ne poznaju i ne interaguju jedni s drugima.

Umetničke intervencije smeštene u kontekst svakodnevnog života ljudi, u susedstva, mogu višestruko uticati na novo čitanje (delova) grada, na stvaranje novih urbanih konteksta i na povezivanje ljudi. Samim pozicioniranjem umetnosti u javni prostor on prestaje da bude bezličan i zatvoren za komunikaciju, već, naprotiv, poziva na dijalog – između samog grada i pojedinaca, između stanovnika i stanovnica međusobno, ali i tako što provocira nastanak drugih umetničkih radova, koji jedni naspram drugih grade nove relacije. Uključivanje stanovnika

i stanovnica određenog kraja u proces planiranja i izvođenja umetničke intervencije može biti integrativan na više načina, što ćemo ilustrovati na primeru Festivala umetnosti na ulici „Rekonstrukcija“.

Organizatori i organizatorke manifestacije su 2019. godine uz pomoć lokalne uprave uputili otvoreni poziv stambenim zajednicama s teritorije opštine Stari grad da prijave svoje porodične kuće i zgrade za oslikavanje muralima, a jedan od kriterijuma pri odabiru zidova bio je da budu pozicionirani tako da su vidljivi i dostupni široj zajednici. Primena prakse dolaska do površina za izvođenje umetničkog rada podstakla je komunikaciju među susedima kako bi prikupili potpise za kandidovanje objekata, a članovi stambenih zajednica bili su uključeni i u sam proces odabira skica za buduće murale. Ovim postupkom su svakodnevni korisnici i korisnice javnog prostora u kome su nastale umetničke intervencije sve vreme bili uključeni u proces njihovog nastanka, što je otvorilo mogućnost za stvaranje neke vrste predodnosa prema umetničkim radovima i, isprva posrednu, a zatim i direktnu komunikaciju sa autorima i autorkama, a takođe je kreiralo nove kontekste za komunikaciju među susedima. Dugoročni efekat jesu novi kontakti i povezivanje žiteljki i žitelja ovih delova grada – međusobno, ali i sa umetnicima i umetnicama, koji su na nekoliko dana postali deo ovih komšiluka. Bivajući, većinom, iz drugih zemalja, preneli su im iskustva drugačijih dinamika gradova, kroz svoj rad, ali i u neposrednom kontaktu, izazvavši novu društvenu dinamiku tokom trajanja festivala, koja je imala uticaj i na buduće interakcije žitelja i žiteljki delova Dorčola.

Čini se da ovakvi pristupi realizaciji umetničkih intervencija u javnom prostoru mogu stvoriti zajednicu, tamo gde je nema, ili osnažiti postojeću. Postupak realizacije murala u javnom prostoru koji je primenila organizacija Festivala umetnosti na ulici „Rekonstrukcija“ nije bio prepoznat u okviru postojećih regulativa gradskih institucija. Vidan je nedostatak konkretnih propisa koji prepoznaju mural kao umetničku formu i uređuju njegovo izvođenje – od nepostojanja stručne gradske komisije koja se bavi planiranjem i estetskom procenom murala (taj i svaki drugi aspekt razmatra isključivo komunalna inspeksijska služba koja je ujedno i jedina instanca kojoj se može dostaviti skica na uvid) do nejasnoća u vezi sa samom izradom murala u pogledu nadležnosti institucije koja bi trebalo da da saglasnost za izvođenje. Realizujući projekat na predstavljeni način, organi-

zatori i organizatorke pozvali su nadležne institucije da naprave nove procedure koje mogu olakšati i ohrabriti dalje intervencije u javnom prostoru, a samim tim i pojednostaviti sprovođenje budućih umetničkih inicijativa. Sve ovo zajedno može se čitati u kontekstu doprinosa aktivnom i slobodnom korišćenju javnih prostora kao opšteg dobra.

Upravo potreba da se međuodnos između zajednice i javnog prostora iznova promišlja koristeći umetničke intervencije kao sredstvo za to preispitivanje, ali i kao mehanizam koji može doprineti stvaranju nove društvene dinamike i daljeg aktivističkog potencijala, jeste ono što Festival umetnosti na ulici „Rekonstrukcija“ izdvaja u odnosu na druge inicijative koje svoje uporište imaju u uličnoj umetnosti. Festival „Rekonstrukcija“ umetničke intervencije u javnom prostoru realizuje kroz pažljivo promišljen programski okvir koji reaguje na širu sliku društva, a takođe podrazumeva kustoski pristup odabiru učesnika/ca, uvažavajući i odgovarajući na mikrourbani kontekst u kome se radovi realizuju. Primetna je zagađenost gradskog prostora različitim, ne uvek estetski i značenjski prihvatljivim muralima, pa kroz svoje delovanje „Rekonstrukcija“ stoga pokušava da utiče na ubrzavanje pomenutih zakonskih i administrativnih procedura, koje bi rezultirale formiranjem kompetentnih regulatornih tela, a koja bi ponudila smernice u nastanku budućih murala.

Paralelno s produkcijom umetničkih dela, kroz edukativne programe – javne diskusije u koje jednako uključuje profesionalce/ke i predstavnike/ce zajednice, ali i kroz saradnju sa srodnim kolektivima koji se bave marginalizovanim grupama i pojedincima (poput Svrtišta), „Rekonstrukcija“ radi na pokretanju važnih pitanja čiji je zajednički imenitelj javni prostor i njegovi korisnici/ce – a to bi trebalo da budu sve građanke i građani.

*Tamara Marković,
Festival umetnosti na ulici „Rekonstrukcija“*

O odbrani reka Stare planine

LJUDI KOJI ČINE RAZLIKU

Temštani i meštani sela nizvodno od akumulacije, borili su se svim sredstvima koja su im bila na raspolaganju. Lobirali su za svoju, pravu stvar, mobilisali su javnost, studente i struku... I ponovo su pobedili. Od staraca do male dece, svest o potrebi očuvanja reka i prirode prenosi se ovde s kolena na koleno. Posle pola veka borbe, kao trajno dobro i podrška građanskom aktivizmu, otvoren je Muzej odbrane reka Stare planine kao dokumentaciono- informativni centar, jedinstven takve vrste u svetu.

U zemljama, kandidatima za članstvo u EU, govori se o važnosti konsolidovanja demokratije kroz saradnju s civilnim sektorom s transparentnim ciljevima, kao modela za prevazilaženje podela u društvu. Tako se pospešuje rad nezavisnih institucija, kao i inkluzivne parlamentarne procedure, sloboda medija, borba protiv korupcije, jednakost, inovacije i zaštita životne sredine.

Međutim, u Srbiji postoje građani koji su, tokom više od pola veka, pozivali upravo na ove vrednosti i branili ih, dok je malo gde bilo pune svesti o njihovoj važnosti. Borbu, koju su vodili od prve polovine 1970-ih, nisu sami hteli. Ona im se nametnula kada je započeta gradnja hidroelektrane „Piroć“ i kada se, u vezi s tim, pojavila ideja da se izmesti tridesetak kilometara toka Visočice, jedne od sutoka koja s Toplodolskom rekam čini Temšticu.

Kada su početkom druge decenije ovog stoleća, krenuli planovi i projekti za gradnju malih derivacionih hidroelektrana na rekama Stare planine, Temštani su ponovo stali u njihovu odbranu. Nedavno je i ta bitka dobijena! Grad Piroć je odlučio da se na području Parka prirode Stara planina ne grade takve elektrane, a ovoga puta su se suprotstavila i druga sela, te je formiran Savez mesnih zajednica Stare planine.

Dobijene bitke

Temštica je najveća reka na srpskom delu Balkana, planina koja je imenovala celo jedno poluostrvo i pradačnoj planini Hemi mont, kasnije Hemus, na čijim je obroncima Aleksandar Veliki pobedio autonomne Tračane, pre nego što će krenuti u osvajanje sveta i širenje kulture prožimanja i tolerancije, tj. helenizma. Za razliku od Tračana, Temštani svoju bitku nisu izgubili.

Izvor: BOŠ arhiva

Iako je Visočica skrenuta i njeno ušće u Nišavu „pomereno“ dvadesetak kilometra ka jugoistoku u odnosu na prirodno, Temštani, sa selima nizvodno od akumulacije, uspeali su da, tokom 50 godina borbe, sačuvaju ostatak toka Temštica – Toplodolsku reku. Posle toga, reklo bi se, stekli su iskustvo neodustajanja.

I tako, kada su početkom druge decenije ovog stoleća, krenuli planovi i projekti za gradnju malih derivacionih hidroelektrana na rekama Stare planine, Temštani su ponovo stali u odbranu svojih reka. Nedavno je i ta bitka dobijena! Grad Piroć je odlučio da se na području Parka prirode Stara planina ne grade takve elektrane, a ovoga puta su se suprotstavila i, sada ugrožena, druga sela, te je formiran Savez mesnih zajednica Stare planine. Istrajavanjem u zaštiti svojih prava, uspeali su, ovih dana da dođu do delimične pobeđe. Opština Piroć, odlučila je da uvede moratorijum na izgradnju mini-hidrocentrala na samo 15 godina.

Čuvanje prirode kroz generacije

Temštani i meštani sela nizvodno od akumulacije borili su se svim sredstvima koja su im bila na raspolaganju. Lobirali su za svoju, pravu stvar, mobilisali su javnosti, studente i struku. Kada se sagleda suština njihove borbe, vidi se da je to bio, pre svega, konstantni gandijevski (nekad više, nekad manje) otpor na terenu. Od staraca do male dece, svest o potrebi očuvanja reka i prirode prenosi se ovde s kolena na koleno. Posle pola veka borbe, u Temskoj, srcu Stare planine, otvoren je **Dokumentaciono-informativni centar** i Muzej odbrane reka Stare planine. Ovaj muzej kao trajno javno dobro služi svima koji su stali u odbranu prirode. Muzej je i obrazovni centar u okviru kog se održavaju predavanja, seminari, radionice i stručni skupovi. Izložbena postavka je mobilna, te tako dokumentarni filmovi, dokumenta, fotografije, kao i edukativni programi koji za cilj imaju uključivanje građana, gostuju u zemlji i inostranstvu.

Za reke koje još teku

Muzej dodeljuje i Nagradu za životno delo u oblasti zaštite prirode „Plava povelja Stare planine“. Ove godine nagrada je dodeljena dr Miroslavu Demaji, naučnom savetniku, koji je odlučno, ličnim primerom pokazao da živi u skladu sa svojim uverenjima (Ovde možete pogledati njegovu izjavu povodom dobijenog priznanja). Nebojša Ilić i dipl. inž. Dušan Mitić, koji je

Muzej obrane reka Stare planine kao trajno javno dobro, služi svima onima koji su stali u odbranu prirode. Muzej je i obrazovni centar u okviru kog se održavaju predavanja, seminari, radionice i stručni skupovi. Izložbena postavka je mobilna, te tako dokumentarni filmovi, dokumenta, fotografije, kao i edukativni programi koji za cilj imaju uključivanje građana, gostuju u zemlji i inostranstvu.

pokrenuo pitanje zaštite Toplodolske reke u Skupštini opštine Pirot 2003. i 2007. godine i uspeo da izdejstvuje saglasnost svih političkih partija za podršku Odluci i Deklaraciji o zaštiti Toplodolske reke, svoja priznanja posvetili su svim borcima za reke, svojim drugovima, kao i sveštenstvu manastira Svetog Đorđa, koji je podržavao narod od početaka ove epopeje.

Kada skinemo sve slojeve priče o pola veka borbe za reke, dolazimo do onih koji su borbu pokrenuli i održali njen plamen – Hristivoje Pejčić, mr Zvonimir Krstić, Dragoslav Pejčinović, akademik Radivoje Mančić, Dušan Mitić, Nebojša Ilić, prota Rajko Glišović. To su ljudi zahvaljujući kojima Toplodolska reka i

Izvor: Arhiva Saveza mesnih zajednica Stare planine

Temštica postoje. Takav otpor za očuvanje prirode jedinstven je u svetu. Oni nisu imali druge nagrade, osim te da reke još uvek teku. Hvala im na tome.

Pozivamo zainteresovane pojedince i organizacije, iz zemlje i sveta, na saradnju, kako bismo jačali snage koje štite najdelikatnije vidove života na planeti. Za još mnogo godina aktivističkog života i zdrave životne sredine!

*Dragana Božinović,
autorka Muzeja odbrane reka Stare planine,
projekta Saveza mesnih zajednica Stare planine*

ZAKON SE ČEKA, PLANA NEMA

Prijatelji dece Srbije ne odustaju od zaštite dece, kako uopšte, tako i u medijima i politici – redovno prate i intervenišu svim raspoloživim mehanizmima kada do zloupotrebe dece dođe, zalažući se da se više radi na preventivi ovih negativnih trendova. Ipak smatraju da je, kako bi se situacija suštinski i trajno promenila, neophodno naći dalje partnere i podršku za intenzivno delovanje na dva paralelna fronta: jedan je u okviru medija i političkih organizacija, a drugi, ne manje važan – direktan rad sa decom i roditeljima u cilju edukacije, a protiv zloupotreba dece

Tokom prethodnih godina, svedoci smo pogoršanja medijskog izveštavanja i kršenja novinarske etike, u čemu prednjače tabloidni mediji, a čiji su najalarmantniji primeri pogodili one najnezaštićenije - decu. Prava deteta se zloupotrebljavaju, otkriva se identitet u kontekstu žrtve zlostavljanja i zanemarivanja, svedoka nasilja, ugrožava se dostojanstvo, pravo na privatnost i elementarna bezbednost. Ukupnim senzacionalističkim pristupom podstiče se nasilje među decom i nad njima, a publika senzibilise na potpuno neprimeren tretman deteta u medijima.

Nacionalni plan akcije za decu istekao je još 2015. godine, a Prijatelji dece Srbije ističu da ne postoji jasan strateški plan za zaštitu prava deteta u Srbiji. Oni su predložili da navedeni Zakoni budu dopunjeni i članovima o sprečavanju političke i medijske zloupotrebe dece, na čemu su toliko dugo radili.

Međutim, osim u medijima, deca se često zloupotrebljavaju i u aktivnostima političkih partija, i to kroz njihov dekorativni tretman u političkim aktivnostima, a sve u želji za dodvoravanjem potencijalnim glasačima. Prema istraživanju CEPROM-a¹ iz 2018. godine, više od polovine ukupnog broja priloga u medijima izveštava negativno o deci i odnose se na zlostavljanje, nasilje, nesreće i narkomaniju, a u svakom desetom tekstu dnevne štampe krše se etički principi i Kodeks novinara Srbije. I monitoring Prijatelja dece Srbije², sproveden u septembru 2019. godine, ukazuje da u tekstovima koji se tiču dece, prevladavaju senzacionalizam i crna hronika (u preko 40% tekstova). Dodat-

1 Medijska slika dece u Srbiji 2018. godine – <https://www.ceprom.rs/wp-content/uploads/2019/03/PUBLIKACIJA-Medijska-slika-dece-u-Srbiji-2018..pdf>

2 Nedeljni presek štampe: Deca najzastupljenija u crnoj hronici – Preporuke za dalje – <https://decaimediji.com/nedeljni-presek-stampe-deca-najzastupljenija-u-crnoj-hronici-preporuke-za-dalje/>

Izvor: BOŠ arhiva

no, deca ne vide sebe u medijima, smatraju da mediji izveštavaju pristrasno i senzacionalistički, te da su podložni različitim političkim uticajima.³

Obnovljen Kodeks

Zbog svega navedenog, Prijatelji dece Srbije, a uz podršku BOŠ-a, BFPE-a i BIRN-a, a u saradnji sa Mrežom organizacija za decu MODS, u okviru projekta „Aktivni građani: bolje društvo“, pokrenuli su 2019. godine inicijativu Deca i mediji – Sprečimo zloupotrebu dece u medijske i političke svrhe. Uspeli su da obnove Kodeks dece i mediji⁴, objavljen u formi publikacije Deca i mediji – Pravilnik protiv zloupotrebe dece u medijske svrhe i Kodeks o zaštiti dece od političkih zloupotreba.⁵ Ukupno 11 medijskih kuća i agencija i sedam političkih organizacija se obavezalo da će u svoj rad aktivno primeniti ovu publikaciju potpisivanjem Memoranduma o njenom razumevanju i prihvatanju. Pokrenuli su i platformu decaimediji.com, koja je do danas zabeležila preko 35.000 poseta, a putem društvenih mreža dosegli su preko 420.000 ljudi u Srbiji. Imali su i veliki broj gostovanja u medijima, okupili su na jedno mesto predstavnike različitih institucija iz oblasti medija, medijske regulative, zaštite prava deteta i vratili ovu temu u žižu šire javnosti (među profesionalcima u oblasti dečije zaštite, obrazovanja, roditeljima/starateljima i ostalim građanima). Prijatelji dece Srbije i MODS su za ovu inicijativu od Beogradske otvorene škole, u 2019. godini, dobili nagradu za najbolju zagovaračku inicijativu na nacionalnom nivou – Pokretači promena.

3 Deca i tradicionalni i novi mediji – https://www.prijateljidece.org/mwdsoft/content/stranice/rs/148/thm/s_ca4b.pdf

4 Kodeks: Deca i mediji – Pravila ponašanja medija u odnosu na decu, Prijatelji dece Srbije i UNICEF, 1993 – https://www.prijateljidece.org/mwdsoft/content/stranice/rs/17/thm/s_1a51.pdf

5 Deca i mediji – Pravilnik protiv zloupotrebe dece u medijske svrhe i Kodeks o zaštiti dece od političkih zloupotreba, Prijatelji dece Srbije, 2019 – https://www.prijateljidece.org/mwdsoft/content/stranice/rs/131/thm/s_1bcf.pdf

Rad na dva fronta

Nažalost, položaj deteta ukupno, pa ni na medijskoj sceni i dalje nije povoljan. Prijatelji dece Srbije ne odustaju od zaštite dece, kako uopšte, tako i u medijima i politici – redovno prate i intervenišu svim raspoloživim mehanizmima kada do zloupotrebe dece dođe, zalažući se da se više radi na preventivi ovih negativnih trendova. Ipak smatraju da je, kako bi se situacija suštinski i trajno promenila, neophodno naći dalje partnere i podršku za intenzivno delovanje na dva paralelna fronta: jedan je u okviru medija i političkih organizacija, a drugi, ne manje važan – direktan rad sa decom i roditeljima u cilju edukacije, a protiv zloupotreba dece.

Prava deteta se zloupotrebljavaju, otkriva se identitet u kontekstu žrtve zlostavljanja i zanemarivanja, svedoka nasilja, ugrožava se dostojanstvo, pravo na privatnost i elementarnu bezbednost. Ukupnim senzacionalističkim pristupom podstiče se nasilje među decom i nad njima, a publika senzibilije na potpuno neprimeren tretman deteta u medijima.

Inače, Vlada Republike Srbije, posle dve godine rada na Zakonu o pravima deteta i Zaštitniku prava deteta, u Planu rada za 2020 nije predvidela da se među aktima koje predlaže Narodnoj skupštini nađe i Predlog ovog zakona. Nacionalni plan akcije za decu istekao je još 2015. godine, a Prijatelji dece Srbije ističu da ne postoji jasan strateški plan za zaštitu prava deteta u Srbiji. Oni su predložili da navedeni Zakoni budu dopunjeni i članovima o sprečavanju političke i medijske zloupotrebe dece, na čemu su toliko dugo radili. U međuvremenu svi zajedno čvrsto ostajemo na liniji zalaganja za srećniji i bolji život svakog deteta u našem društvu.

Iva Eraković,
Prijatelji dece Srbije

„NEVEN“ BEZ PODRŠKE DRŽAVE

U međuvremenu, u atmosferi pandemije i prilično nepovoljne društvene situacije, Prijatelji dece Srbije nastavljaju svoje redovne aktivnosti i projekte. U ovom trenutku u pripremi je dodela Književne nagrade „Neven“, a usled neadekvatne podrške države održivost ove nagrade u 65. godini postojanja brani se donatorskom kampanjom *Da Neven ne uvene*, na portalu Donacije.rs.

Aktuelan je i konkurs za Priznanje „Dobra igračka“, a do kraja oktobra dodeliće se i Priznanje za dobročinstvo deci „Maslačak“. Takođe, od oktobra, Prijatelji dece Srbije su i deo projekta „Zajedno za aktivno građansko društvo – ACT“ koji sprovodi švajcarska nevladina organizacija HELVETAS Swiss Intercooperation i Udruženje građana za demokratiju i građansko obrazovanje „Građanske inicijative“ kroz koji će osnažiti učešće građana u njihovom radu, kao i sopstvene kapacitete za još uspešnije rezultate u oblasti zaštite prava deteta, pune participacije dece i mladih u društveni život i zagovaranja u ovoj oblasti.

Move. Link. Engage

FORUM ZA RAZMENU MIŠLJENJA

Već šest godina ova platforma za diskusiju okuplja najrelevantnije regionalne i evropske aktere iz različitih oblast. Tokom programa, zajedno sa ekspertima, zainteresovana javnost u Srbiji i regionu ima priliku ne samo da kritički analizira postojeću situaciju i odluke koje se donose na nacionalnom i evropskom nivou već i ponudi alternativu, rešenje koje je preko potrebno... Razgovaralo se o reakciji Evropske unije na pandemiju Covid-19, kako prema zemljama članicama tako i zemljama kandidatima, ključnim elementima Plana oporavka za Evropu i sagledavao se uticaj svih dešavanja na region Zapadnog Balkana.

Konstruktivan dijalog i argumentovana rasprava u javnom prostoru su, iz godine u godinu, sve manje prisutni. I nije reč samo o Srbiji, već i šire. Kultura dijaloga se svela na okupljanje istomišljenika, razmenu sličnih stavova da bi se na kraju svi složili da se o svemu slažu. Prisustvovati događaju kada na istom mestu imamo dve suprotstavljene strane danas deluje skoro pa nemoguće.

Zamislite ljude različitih profila na jednom mestu – predstavnike različitih organizacija civilnog društva, državnih i institucija Evropske unije, ali i predstavnike poslovne zajednice, istraživače i aktiviste; zamislite forum koji pruža mogućnosti međusobne razmene mišljenja, suprotstavljanja stavova, komunikacije i umrežavanja na nacionalnom, regionalnom i evropskom nivou.

Upravo je to Beogradska otvorena škola pokušala i ostvarila kroz svoju redovnu godišnju regionalnu konferenciju MOVE.LINK. ENGAGE. Već šest godina ova platforma za diskusiju okuplja najrelevantnije regionalne i evropske aktere iz oblasti evropskih integracija, zaštite životne sredine, unapređenja zapošljivosti, dobrog upravljanja i vladavine prava. Tokom programa, zajedno sa ekspertima, zainteresovana javnost u Srbiji i regionu ima priliku ne samo da kritički analizira postojeću situaciju i odluke koje se donose na nacionalnom i evropskom nivou već i da ponudi alternativu, rešenje koje je preko potrebno.

Izvor: BOŠ arhiva

Potreba za novim pristupom

Tekuća godina je po svemu specifična. Do pre svega nekoliko meseci nismo ni razmišljali da će glavna tema 2020. biti virus koji se nažalost proširio po celoj planeti i zadao strašne udarce kako institucijama tako i ekonomijama svih zemalja. Kriza izazvana pojavom virusa Covid-19 u velikoj meri dovela je u pitanje partnerstvo, solidarnost i odgovornost na Zapadnom Balkanu. Kriza je saterala ljude u uzan prostor iz kojeg nemaju previše opcija za pokret, ali ni umrežavanje. Zato je Evropi potreban novi pristup u delovanju i povezivanju kako zemalja članica tako i zemalja kandidata. Novi pristup koji je nastao kao odgovor na pandemiju podrazumeva težnju ka partnerstvu iz svih sektora društva, kao ključnom elementu, a kako bi se osigurala veća efikasnost, koherentnost i komplementarnost razvojnih politika Evropske unije u postcovid-19 eri koja nam dolazi.

Zajedno sa učesnicima kritički preispitujemo da li je Zapadni Balkan sposoban da se složi oko osnova politike oporavka, kao što je to učinila EU. Da li su prakse izgradnje partnerstva u različitim sektorima društava Zapadnog Balkana pokazale da takođe možemo stvoriti dinamičniji prostor za oporavak? Da li su vlade u regionu sposobne da pokažu više odgovornosti i solidarnosti u radu i neguju raznovrsnija partnerstva u skladu s našim pojedinačnim razvojnim putevima i potrebama?

Zato ove godine, Move.Link.Engage preispituje reakciju Evropske unije na pandemiju Covid-19, kako prema zemljama članicama tako i zemljama kandidatima, predstavlja ključne elemente Plana oporavka za Evropu i sagledava uticaj svih dešavanja na region Zapadnog Balkana. Naš cilj je da se šira javnost upozna s najnovijim pristupima institucija Evropske unije i država članica, pre svega, u procesu donošenja odluka koji može imati ogroman uticaj na proces evropskih integracija u njihovim

zemljama. Zajedno sa učesnicima kritički preispitujemo da li je Zapadni Balkan sposoban da se složi oko osnova politike oporavka, kao što je to učinila EU. Da li su prakse izgradnje partnerstva u različitim sektorima društava Zapadnog Balkana pokazale da takođe možemo stvoriti dinamičniji prostor za oporavak? Da li su vlade u regionu sposobne da pokažu više odgovornosti i solidarnosti u radu i neguju raznovrsnija partnerstva u skladu s našim pojedinačnim razvojnim putevima i potrebama – pri čemu partnerstvo ne znači samo međusekorsko, već i međudržavno.

Kao i svih prethodnih godina, podržavamo regionalni pristup u usvajanju novih znanja i uvida potrebnih za razvoj civilnog društva i dugoročnog poboljšanja kapaciteta i jačanja uloga organizacija civilnog društva.

*Bojana Džulović,
Beogradska otvorena škola*

BOŠ
BEOGRADSKA
OTVORENA
ŠKOLA

Beogradska otvorena škola

Bulevar oslobođenja 177,
11000 Beograd, Srbija

T: +381 60 3061 342

E: eupregovori@bos.rs

W: eupregovori.bos.rs i www.bos.rs

S: facebook.com/BOSPolicyLab

S: twitter.com/BOSPolicyLab

PROGOVORI O PREGOVORIMA

Ukoliko želite da redovno dobijate bilten „**Progovori o pregovorima**”, prijavite se **OVDE**.

Stalo nam je do Vašeg mišljenja i povratne informacije – molimo Vas da s nama kontaktirate odgovorom na mejl eupregovori@bos.rs i pošaljete nam sugestije o tome kako možemo da poboljšamo ovaj bilten. Takođe, ukoliko smatrate da bilten nije relevantan za Vaš delokrug rada ili ako niste zainteresovani da ga primete ubuduće, možete nam poslati mejl na eupregovori@bos.rs.